

1. Kuhinjska sol spodbuja pretakanje sokov v rastlinah in predelovanje njihovo;
2. ona odganja od rastlin mrčese in črve;
3. ona jih mori, ako se potresejo s soljó;
4. ona plevel zatira;
5. ona rastline varuje snetjavosti in rjè;
6. ona vleče vlago iz zraka in ž njo tudi ogeljno kislino in jo pelje v rastline.

Po skušnjah na Angleškem se čiste kuhinjske soli porabi 50 funtov na oral po njivah, na vrtih 8 lotov za 3 štirjaške (kvadrat) čevlje; pri sadnih drevesih se okoplje zemlja okoli njih in s soljo potrese.

Gnojna sol pa ni čista kuhinjska sol, tedaj je je treba veliko več.

Sol je kaj dober gnoj za mlada sadna drevesca. Ni boljšega gnojila za mlada drevesca kakor je sol, ako se zgodaj spomladi okoli njih soli toliko posiplje, da se zemlja skrije; kolikoršna je drevesna krona, toliko okoli naj se potrese soli. Za to rabo pa ni treba ravno čiste kuhinjske soli, tudi tista sol, ki se po ceni prodaja pod imenom gnojna sol (Dungsalz), je za to dobra. Skušnje nalašč napravljene so učile, da sol vsak drug gnoj prekosí.

Veliko manj pa se gnojna sol rabi za senožeti in še manj za polje. Tako imenovanim kislim senožetim najbolj tekne, ako se je jeseni potrosi po 5 centov na en oral (joh). — Tudi zéleri (seleri), špargeljnu in cvetnemu zelju tekne, ako se pognoje v jeseni.

Gospodarska skušnja.

Morska čebula — smrt podganam in mišim.

Na Francoskem so skusili, da noben strup in tudi ne mišica in fosfor ne pokončata podgan in miš tako gotovo in hitro kakor morska čebula (Meerzwiebel, Scilla marina). Ta čebula se dobiva v lekarnici (apoteki), in zdravniki jo vpotrebujemo v mnogih boleznih. Ker raste na bregovih morskih in posebno srednjezemskega morja, zato se imenuje čebula morska. Francozje pravijo, da ta žival čebulo prav rada žrè, čeravno je grenka in ostra. Sirova (frišna) čebula se razreže in v kaki maščobi crè; ta maščoba se potem od čebulnih ostankov loči in podganam in mišim sama položi; navzela se je namreč vsega strupa, ki ga ima čebula v sebi. — Za razpošiljanje te čebule in da se več let dobra ohrani, se čebula v prah zemlje, z moko v trdo testó pomeša. Ker je v Algier-u te divje čebule na kupe, zato mislijo Francozje, ki imajo to deželo v posesti, veliko kupčijo po vsem svetu začeti s tem podganinim in mišjim strupom, ki po ondašnjih skušnjah preseže vsak drug strup in vendar na drugo stran tako nevaren ni kakor sta arsenik (mišica) in pa fosfor. — Ker se morska čebula dobí v apoteki, more se poskusiti tudi že zdaj pri nas, dokler še Francozje ne pridejo s svojim blagom k nam. Poskušnja bode kazala, ali suha čebula, kakor se dobí v apoteki, tudi tako moč ima kakor sirova. Pa bi se prah (štupa) čebulni dal tudi drugač s kako maščobo pripraviti za južnjo podganam in mišim.

Gospodarske novice.

* Korist krtov se pač jasno kaže iz tega, da je oskrbníštvo gozdov na Pruskem (Prajzovskem) letos dalo veliko krtov nalašč nakupiti zato, da jih razpustijo po gozdih, kteremu črvi škodljivih metuljev in drugih žuželk hudo škodo delajo.

* O Nortonovih vodnjakih, ktere so „Novice“

popisale in s podobo razjasnile in za ktere ima Schullhof v našem cesarstvu privilegijo, piše nek berlinsk list, da niso nova iznajdba, ker tak vodnjak (stirna) je že l. 1724 v Lipsiji narisal Jakob Leupold v knjigi, kteri je imé „theatrum mechanicum generale“.

Národne stvari.

Kako se godí Slovencem na Beneškem.

Kako se v Avstriji Slovencem izpeljuje §. 19. osnovnih državnih postav, znano je zadosti vsacemu. — „Domovina“ razgláša razpis nekega laškega okrajnega komisarijata do županov na beneškem Slovenskem, ki jim je došel kot skriven poduk, po kterem naj se obnašajo, in ki se v natanjčnem prevodu tako-le glasi:

„Kr. okrajni komisar v *** 19. aprila 1869.
števí....

Znana so Vam, žlahni gospod, vladina priporočila zaradi splošne rabe narodnega jezika, in v ta namen je ni davno kr. šolski nadzornik ta okraj obhobil; vendar pa ne morem tega opustiti, da ne bi Vam, gospod, naznanil, da je tod marsikteri neprijatelj naše neodvisnosti, ki, budeč krive misli panslavizma (suscitando false idee di panslavismo), išče vsakoršnih pomočkov, da bi se v tem okraji ohranila še na dalje raba slovanskega jezika, kteri spominja sramotnega tujčevega bivanja v Italiji. Razširjajo se med ljudmi tiskarine in tajni katekizmi. — Ker more vladi mar biti, da se to tako njej sovražno rovarjenje (siffatte mene ostili...) ustavi, ter da se, kdor ga je kriv, kazni: opominjam Vas, pazite v tej zadevi, obiskujte šole, kjer je ostro zapovedano, da se podučuje v italijanskem jeziku, in, ko bi se kteri učitelj, bodi si s kakoršno koli pretvezo, predrznil posluževati se omenjenega (slovenskega) jezika, sporočite mi to, da se vsled šolskih zapovedi kar naravnost odstavi. — Naznanite mi, da ste ta razpis prejeli“.

Po tem dopisu so tujci tedaj Slovenci, kterih se šteje okoli 30.000 in ki so od nekdej prebivalci Beneškega na najizhodnišem kosu poleg meje proti goriški grofiji in v gorah do Pontabla, spadajoči pod delegacijo in škofijo videmsko (udineško). Da se otrokom daje katekizem v maternem (slovenskem) jeziku v roke, — da poštenim rodoljubom se smili mladina in da jo podučujejo v šoli v maternem jeziku: to se imenuje „vladi sovražno rovarstvo“ — in, kakor v nemških Slovanom sovražnih časnikih, je tudi tukaj panslavizem tista izmišljena pošast, s ktero se preganja in zatiruje národno pravo Slovanov! Vendar Bog je pravičen — še ni vseh dni konec! Trpeti mora Slovan; al — ne vdá se ne tudi najhujši sili ne.

Politične stvari.

„Pred deželnim zborom“.

Tako se glasi knjižica, ki jo je v poljskem jeziku na svetlo dal poslanec knez Jurij Czartoryski, v kteri odločno zagovarja federalizem, o kterem misli, da je gotova, stanovitna in resnično svobodna podlaga Avstriji, in da bode naposled v kljub vsemu centralističnemu upiranju zmagal.

Pisatelj v tej knjižici kaže, da so mu jasne avstrijske razmere, in da pri vsem živem narodnem čutju za domovino svojo ima pravo srce za Avstrijo, in če tudi nikakor ni zadovoljen z dosedanjo politiko ministerstva in državnega zbora, vendar je plemenitno zmeren v graji svoji.